

כל העדה. כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ, שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזירה עליהם, שכבר כלו מתי מדבר, ואלו מאותן שכתוב בהן 'חיים כולכם היום' (דברים ד, ד).

המהר"ל אומר על דברי רש"י "חיים כולכם היום", שהכוונה היא שזו כל העדה גם אחרי החטא ואחרי מי מריבה. הם עדיין "כל העדה" והם עומדים להיכנס לארץ. חיים כולכם היום "בא ללמד שכולם היו בני עולם הבא" (גור אריה, במדבר שם).

מלחמת אחים

חשוב שנראה את המהלך הבא תוך עיון במפת הנדודים של ישראל בשנה הארבעים, כפי שהם מתוארים אצלנו בפרשה -

אז עם ישראל הולכים להר ההר, לא כ"כ רחוק מקדש, כשלשם מצטווה משה לעלות יחד עם אהרן ואלעזר, ושם מת אהרן. כאשר שומע הכנעני מלך ערד על מותו של אהרן, הוא יורד להילחם בישראל -

וישמע הכנעני. שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד... (שם ב"א, א', ברש"י)

ישראל, בגבורת קודש, מתפללים לקב"ה -

...אם-נתן תמן את-העם הזה בידי והחרמת את-עריהם. (שם ב')

ה' נותן בידם את הכנעני שלא היה אלא עמלקי מחופש, והם לא נוגעים בשום דבר מהשלל. והנה לנו 'מלחמת עמלק השניה', ארבעים שנה אחרי הראשונה. במקביל קורה שם דבר נוסף בעקבות מות אהרן, שאמנם לא מופיע בפסוקים אבל רש"י טורח להזכיר לנו. כשעם ישראל שומע שמת אהרן ונסתלקו ענני הכבוד, לוחם במלך ערד, אך מצד שני -

ובני ישראל נסעו מבארות בני-יעקן מוסרה שם מת אהרן ויקבר שם ויכהו אלעזר בנו מחתיו. משם נסעו הגדגדה ומיהגדגדה יטבתה ארץ נחלי מים. (דברים י"ז-י')

כתוב פה שבני ישראל התחילו לסגת אחורה וברחו חזרה לכיוון מצרים. רש"י עושה חשבון שהם חזרו לאחוריהם שמונה מסעות ורק אחרי שלושים יום, אחרי מלחמת אחים עקובה מדם, בה נהרגו שבע משפחות מבני ישראל וארבע משפחות מבני לוי (!), הם מתעשתים -

את התחושה של העם, הדור הצעיר, שצריך לחזור עכשיו לים סוף, במסלול חזרה למצרים!?

ננסה להיכנס לראש שלהם - אדום אמרו לנו שלא נוכל לעבור דרכו ואף יצא להתקיף אותנו, ואנו בתגובה 'התקפלנו' וברחנו. ואחרי תגובה כזאת, מי בדיוק יקבל אותנו בזרועות פתוחות - מואב? עמון? והרי גם יש לנו ציווי מפורש שאסור לנו להילחם בהם - "לא תתגר בם מלחמה". צפונה מהם נמצאים סיחון ועוג, אבל בינתיים ניטשת מלחמה ממש באותם ימים בין סיחון ומואב. כלומר, סיחון עוד לא כבש את מואב ואת עמון ולכן אנחנו לא יכולים לעבור דרכם. עכשיו אנחנו מבינים למה קצרה נפשם של העם בדרך? איך אפשר שלא!

רש"י ממש מבקש מאיתנו לפתוח את המפה וללמוד את הפרשה איתה - 'עד עכשיו היינו קרובים להיכנס לארץ והנה אנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום'..., והם אף מקבלים לכך את כל ההוכחות והחיזוקים - משה לא ייכנס איתכם, אהרן כבר מת, ענני הכבוד אינם, מרים איננה. ושם מופיעה התלונה היחידה של עם ישראל בתקופה הזו -

וַיִּדְבֹר הָעָם בְּאַלֹהֵים וּבַמַּלְאָכָה לֵמָּה הֶעֱלִיתֵנוּ מִמִּצְרָיִם לָמוֹת בְּמִדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַלָּחֶם הַקָּלָקָל.
(במדבר שם ה')

אם נשווה את התלונה הזו לתקופה הראשונה לצאתם ממצרים, אחרי קריעת ים סוף, שירת הים, כשמשה, מרים ואהרן בראש העם וכו' - הרי אז היו המון תלונות וקשות יותר. ופה רק אחת - ואז באים הנחשים השרפים, אך העם מיד עושה תשובה ומתקן, מביטים אל נחש הנחושת - וחיים, ומתחילים לזוז קדימה.

אין ייאוש בעולם כלל

מותר לשאול שאלה קשה? למה הקב"ה עשה לנו את כל זה? האם אין אלו ייסורים גדולים מדי? למה צריך את זה? אנחנו כבר בשנה הארבעים, עוד חודשים ספורים נכנסים לארץ, ואז הוא שולח אלינו את מלך ערד הצפון מערב, את מלך אדום שלא מאפשר לנו לעבור דרכו, ומחייב אותנו לסבוב ולהדרים כל הדרך חזרה עד עציון גבר (כמעט אילת!) ואז להתחיל לעלות למעלה - מה אנחנו מרוויחים מזה?

מיד נענה על השאלה הזו, אך לפני כן נראה מה יקרה עכשיו. אם היינו מצפים עכשיו לייאוש מצד העם, כפי שהיה בספר במדבר עד עכשיו, הרי שעכשיו הם ממשיכים בכל הכח, ומשום מה הדברים האלה נעלמים מאיתנו ואנו לא זוכרים או מתבוננים בהם. בדר"כ כשאנחנו מזכירים את "המרגלים" או מתכוונים לפרשת שלח, ואף אחד לא זוכר את המרגלים שבפרשת חוקת -

וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצֵי הָאֱמֹרִי. וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגֵּל אֶת-יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ בְּנֵתַיִךְ וַיִּזְרַשׁ אֶת-הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר-שָׁם. (שם ל"א-ל"ב)

כשאנחנו מדברים על "שבת שירה" כולם חושבים על קריעת ים סוף ופרשת בשלח, ומשום מה אף אחד לא נותן את הדעת לשירה של פרשתנו -

כשמת אהרן בהר הזהר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד, יראתם לכם ממלחמת מלך ערד, ונתתם ראש לחזור למצרים 'וחזרתם לאחוריהם שמונה מסעות עד בני יעקן, ומשם למוסרה, שם נלחמו בכם בני לוי והרגו מכם ואתם מהם, עד שהחזירו אתכם בדרך חזרתכם, ומשם חזרתם הגדגדה הוא חור הגדגד. (רש"י שם)

זה סיפור לא ייאמן! בואו ננסה להבין למה זה קרה, על איזה רקע. מרים מתה, אהרן מת, הם נוסעים מהר ההר, ואז קבוצה אדירה בעם מתחילה לנסוע אחורה - הם נשברים, ולפני שאנחנו מגיעים לסיפור הנחשים ונחש הנחושת שמרפא אותם מתרחש הדבר הבא -

וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָרִי יַם-סוּף לְסַבֵּב אֶת-אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְשׁ-הָעָם בְּדֶרֶךְ. (במדבר שם ד')

את הביטוי הזה "ותקצר נפש העם בדרך" מבאר רש"י ואומר - ... ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך, שהוקשה להם, אמרו - 'עכשיו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו, כך חזרו אבותינו ונשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום', לפיכך קצרה נפשם בעינוי הדרך... (שם)

תלונה אחת

ננסה להסביר את מהלך העם תוך הסתכלות במפה; לפני ארבעים שנה עם ישראל היה בקדש ברנע, ליד אל-עריש. משם הוא נסע במשך שלושים ושמונה שנה בסך הכל תשע עשרה מסעות והגיע עד לקדש, שנמצאת בקצה ארץ אדום (ולא להתבלבל בין קדש לקדש ברנע. אלו שני מקומות נפרדים). קדש הזו נמצאת בצד המערבי של ארץ ישראל. שאיפתו של עם ישראל היא להגיע לירושלים -

פָּנּוּ וַיִּסְעוּ לָכֶם וַבָּאוּ הָרַ הָאֱמֹרִי וְאֶל-כָּל-שְׂכֵנֵי בְּעֶרְבָה בְּהָר וּבְשִׁפְלָה וּבְנֶגֶב וּבְחֹף הַיָּם אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַלְבֹּנוֹן... (דברים א', ז"ח-ט)

ולכן כל ההליכה המתוכננת היא לכאורה בעבר המערבי של ארץ ישראל. לפני מי מריבה, התכנית היא שמשה, אהרן ומרים יכניסו אותם לארץ, אך אז מרים מתה ועל משה ואהרן נגזר שלא להיכנס לארץ. מקדש הם הולכים להר ההר שנמצא פחות או יותר על אותו קו רוחב, לכיוון מזרח, לכיוון עבר הירדן המזרחי (אולי אפילו מעט צפונה - צפון מזרחית לקיבוץ יהל של ימינו). עקרונית, הם נמצאים בכביש הערבה, אבל צפונית לעציון גבר-אילת, וכשאנחנו נשם יש שתי דרכים לעלות לירושלים. האחת היא על הציר המערבי, דרך הנגב-ערד-יריחו, אבל אם חושבים על זה, אנחנו נמצאים בחודש אב או אלול (אחרי מות אהרן), והחום כבד במיוחד בבקעת ים המלח ואין לנו את ענני הכבוד כבר. אבל גם בלי זה - מלך ערד שבא להילחם בנו כמעט ומוציא לנו את החשק ללכת בכיוון הזה, המערבי. הדרך השנייה, וגם בלי ההתלבטות שלנו הקב"ה מכווין אותנו אליה (כשהוא מצווה ללכת להר ההר), היא מסביב, דרך עבר הירדן המזרחי. זה אזור מיושב ואולי יותר נח ללכת דרכו.

בהר ההר אנחנו מקבלים את הציווי להתחיל ולסבוב את ארץ אדום. רק שנבין - המשמעות של זה היא שאנחנו יורדים דרומה חזרה, לכיוון אילת, לכיוון ים סוף. האם אנחנו מבינים

רק אז קלטנו את גודל הנס.

אז יש בפרשה שלנו סיפור מרגלים, פחות הירואי, אבל כאלה שכובשים את האמורי, ויש שירה, אבל מחזות נבואיים כי אנחנו לא באותה מדרגה נבואית שהיינו בה לפני ארבעים שנה. חז"ל אומרים (בראשית רבה פ"ג) שהמילה "אור" חוזרת בפרשת בראשית חמש פעמים, וכל אחד מהאורות הללו הוא כנגד חומש מחומשי התורה. "יהי אור" - בראשית, "ויהי אור" - שמות וכן הלאה, ואילו "ויבדל אל-הים בין האור ובין החשך" - זה ספר במדבר. ומבאר הנצי"ב מוואלוז'ין זצ"ל (בהקדמה ל'העמק דבר' על חומש במדבר) שהאור והחושך יכולים להיתפס אצלנו באופן שגוי. האור הוא דור יוצאי מצרים שהלכו באור הגדול, הענק, עם משה, אהרן ומרים, ואילו החושך הוא הכח ללכת בחשיכה ולראות את מראה האור מתוך החשיכה. ובחודשים האלה של פרשת חקת, הדור הזה של מי שייכנסו לארץ, מנצח את סיחון מלך האמורי, וכשיוצא נגדם עוג מלך הבשן ומשה ירא ממנו, הם מנצחים גם אותו -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בִידֶיךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ וְאֶת-אֶרְצוֹ וְעַשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן. וַיִּכַּר אֹתוֹ וְאֶת-בְּנָיו וְאֶת-כָּל-עַמּוֹ עַד-בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר-לוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת-אֶרְצוֹ. (שם ל"ד-ל"ה)

ובחודשים הקצרים הבאים, עד חודש שבט בו עתיד משה לשאת את נאום הסיכום שלו לפני פטירתו בז' באדר, הם מצליחים ליישב את כל עבר הירדן המזרחי - ששים חוות יאיר ועוד!

כוחות מנוגדים בעם

אז בואו נחזור וננסה להבין מה כל הסיפור ולמה היה צריך את כל הסיבוב הזה? למה היינו צריכים את המכה הנוראית? - נדמה שיש כאן דבר עצום. ראשית זה נצרך כדי שנבין שאנחנו לא מבינים כלום ושהקב"ה הוא המנהל את העולם ולא אנחנו - תמיד כדאי לזכור את זה. אנחנו מטיילים ומסובבים את ארץ אדום למטה ובמקביל סיחון גומר את מואב ואת עמון, כלומר הקב"ה מארגן את זה כדי שנוכל אנחנו לנצח לאחר מכן את סיחון ועוג. זו ממש המלחמה של ימינו אנו בגולן.

אבל יש כאן עומק יותר גדול, ואנחנו צריכים לעבור את כל זה בלי אהרן, בלי מרים ובלי משה ועם משה, כלומר עם משה שלא ייכנס לארץ. זה מדהים - בשירת הבאר לא כתוב "אז ישיר משה ובני ישראל" כמו בשירת הים, אלא כתוב רק "אז ישיר ישראל".

אני חושב שהחודשים הללו, הדור הזה, הרגעים שאנחנו על פי רוב פחות עוסקים בהם, רלוונטיים ומשמעותיים אלינו ולחיינו מבחינה מסוימת הרבה יותר מאשר החלק הראשון, מדור יוצאי מצרים. שם הכל היה בדרך של מעל הטבע - הים נבקע, המן יורד, היתה מלחמה אחת וכל מה שהיה צריך זה שמשה ירים את ידיו או יוריד את ידיו ואז יש לישראל כח ויהושע חולש "את עמו ואת עמלק לפי חרב". והנה כעת אנחנו הולכים בדרכי הטבע, וזה הכי קשה שיש. אין לנו כח - "ותקצר נפש העם בדרך". יש מריבות קשות בתוכנו, חלקנו רוצים לחזור אחורה - 'כך היה לאבותינו, לפני שלשים ושמונה שנה הבטיחו להם להיכנס לארץ ובסוף כולם מתו במדבר ולא הגיעו לשום מקום'. וממול יש את שבט לוי ואת הכוחות שמתנגדים לזה,

אֲזַי יִשְׁיֵר יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֵי בְּאֵר עֵנּוּ-לָהּ. בְּאֵר חֶפְרֹיָה שְׂרִים כְּרוּיָה נְדִיבֵי הָעַם בְּמִשְׁעַנְתָּם וּמִמְדָּבַר מִתְּנָה. (שם י"ד-י"ה)

אתם יודעים מה עומד לקרות בעוד רגעים ספורים? אחרי שלשים ימי בכי אהרן, בחודש אלול, אנו מגיעים לסיחון מלך חשבון אחרי שהוא כבש את מואב ואת עמון. סיחון מלך האמורי היה השומר של כל עבר הירדן המזרחי אבל בעיקר של כל מלכי כנען שבעבר הירדן המערבי. הוא חזק מכולם. רש"י אומר -

אילו היתה חשבון מלאה יתושין אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם היה סיחון בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו, וכל שכן שהיה בחשבון... (שם כ"ג)

אבל הקב"ה מכניס במוחו של סיחון האמורי הרשע שהוא צריך לצאת ולהתקיף את ישראל, ומכיון שהאזור כולו כבר לא תחת שליטת עמון או מואב, אנחנו יכולים לכבוש את האמורי.

תקופה מופלאה, דור מופלא

אבל זה לא קורה לפני נס אדיר נוסף שקורה גם הוא בפרשתנו; את קריעת ים סוף כולנו זוכרים, אבל לא תמיד זוכרים באותו אופן את סיפור נחלי ארנון ומעברות הירדן, למרות שמשה רבנו ציווה שנזכור את זה באותו אופן -

עַל-כֵּן יֹאמֶר בְּסֵפֶר מִלְחַמַּת ה' אֶת-וְהָב בְּסִיפָהּ וְאֶת-הַנְּחָלִים אֲרַנּוּן. (שם י"ד)

וכפי שמביא רש"י שם -

...כשם שמספרים בנסי ים סוף, כך יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים.

כלומר כאשר מספרים לילדים את סיפורי תולדות עמנו, צריך לספר להם שני סיפורים - האחד הוא "סופה", היינו ים סוף, והשני את מה שקרה במעברות ארנון. לא יודעים מה קרה שם? הנה בקצרה; כיון שלא יכולנו להיכנס למואב, נאלצנו לסבוב את ארצו, והיו שם הרי גבוהים -

לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל צמוק וקצר, וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חבריו בהר מזה, והדרך עובר בתוך הנחל, אמרו אמוריים - 'כשיכנסו ישראל [לארץ] לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם, ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות', והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב, ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, כיון שבאו ישראל לעבור, נזדעזעו ההר של ארץ ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה, ונתקרב לצד הר של מואב, ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום. (רש"י, שם ט"ו)

אנחנו הלכנו שם ולא שמנו לב לנס כלל כי לא היה לנו את משה שנטה את ידו, לא ראינו את בקיעת הים או את עמודי אש, ומרכבות פרעה וכו'. ורק משה הוא שסיפר לנו על כך, וכפי שרש"י מבאר את השירה הגדולה שם -

אמר הקב"ה מי מודיע לבני הנסים הללו? המשל אומר 'נתת פת לתינוק הודיע לאמו'. לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם, והבאר ירדה לתוך הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים, ומוליכתן סביב המחנה, וישראל ראו ואמרו שירה. (שם ט"ו)

מקבלים את הכוח לכבוש את מלכי האמורי ומהכח הזה נמשיך עם כוחות גם אל תקופת הנהגת יהושע ובעצם הלאה לעתיד. החודשים האלה הם חודשי נתינת הכוחות לעם ישראל לכל ההיסטוריה קדימה, כאילו נאמר למשה רבנו - 'אם לא זכית לבוא להר האמורי, הרי שאתה תזכה לכבוש את שני מלכי האמורי, ותאפשר לעם ישראל את הכח להוריש את האמורי'.

שהנשיא הוא ככל הדור

הרי זו היתה כל תכלית ברית בין הבתרים, ולא יהיה שלם תפקידנו -

... כִּי לֹא־שָׁלֵם עֲוֹן הָאָמְרִי עַד־הַנְּהָה. (בראשית ט"ו, ט"ז)

אם נדמה לנו שמשה רבנו לא הכניס את עם ישראל לארץ והוא נעלם שם באיזה מקום בשנת הארבעים, זו טעות נוראית, והוא יחזור ויזכיר את זה לאורך כל פרשת דברים. כך הוא פותח את הפרשה -

וַיְהִי בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה בַּעֲשֶׂת־יָעֶשֶׂר חֹדֶשׁ בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ דָּבַר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ אֲלֵהֶם. אַחֲרֵי הַכְּתוּב אֵת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאָמְרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבוֹן וְאֵת עוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן אֲשֶׁר־יוֹשֵׁב בְּעֶשְׂתָּרֶת בְּאֶדְרָעִי. בַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן בְּאָרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאֵר אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר. (דברים א', ג-ה')

ולרש"י קשה שם - מדוע מזכירים את זה?, והוא עונה -

אחרי הכותו. אמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצה הארץ, יאמרו מה לזה עלינו, מה היטיב לנו, אינו בא אלא לקנתר ולמצוא צילה, שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחן.

והוא ממשיך ומסביר את משמעות הניצחון על סיחון -

סיחון וגו' אשר יושב וגו'. אילו לא היה סיחון קשה והיה שריו בחשבון, היה קשה, שהמדינה קשה, ואילו היתה עיר אחרת וסיחון שריו בתוכה, היתה קשה, שהמלך קשה, על אחת כמה וכמה, שהמלך קשה והמדינה קשה.

הכל היה קשה שם. כתוב אצלנו בפרשה -

וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מְלָאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאָמְרִי לֵאמֹר. (במדבר כ"א, כ')

ובמקום אחר כתוב שמי ששלח את המלאכים היה משה ולא ישראל, ורש"י עונה על זה במקום ואומר תשובה מדהימה -

וישלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר תולה השליחות במשה, שנאמר 'וישלח מלאכים ממדבר' (דברים ב, כו) וכן וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום (במדבר כ, יז) וביפתח הוא אומר וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגו' (שופטים יא, יז) הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה פותח, שמשה הוא ישראל וישראל הם משה, לומר לך ששני הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל.

מתי הבנו את זה? כאשר כל יהודי שנמצא בדור הזה של באי הארץ, דור שנראה רגיל יותר, בלי הניסים הגדולים ובלו

ורק כשמסתכלים במציאות במבט רטרואקטיבי אפשר להבין ולקלוט בעצם מה קרה, מה נתן לנו הקב"ה להבין. זה געוואלד;

מציאות טבעית

לפני שבועיים בפרשת שלח, דיברנו על האמורי ועל "הר האמורי"³ - הרי התכנית המקורית של משה רבנו כפי שהוא מספר אותה, ובעצם התכנית של הקב"ה דרך משה רבנו, היא להיכנס לארץ דרך עבר הירדן המערבי ולהגיע לירושלים - "פנו וסעו לכם הר האמורי", וראינו שהר האמורי הוא הר המוריה. עבר הירדן המזרחי, שם שוכנים כעת העמים הקיני, הקניזי והקדמוני, אכן מופיע ברשימת עשרת העמים בברית בין הבתרים, אבל בתכנית המקורית, אנחנו אמורים להיכנס רק לעבר הירדן המערבי, ואילו את זה המזרחי נכבוש בשלב מאוחר יותר - כשנצטרך לו, כשנהיה ראויים. גם כל תכנון חלוקת הארץ לנחלות הוא רק של עבר הירדן המערבי. זו תהיה גם הסיבה למתחים הגדולים שיהיו בין משה רבנו לבני בני גד ובני ראובן -

... הַאֲחִיכֶם יְבֹאוּ לְמַלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פָּה. (במדבר לב, ו')

לכן בני גד ובני ראובן רועדים מפחד, כי הם הופכים את התכנית ומבקשים - 'אם כבר אנחנו מגיעים לעבר הירדן המזרחי, אז אנחנו רוצים להתיישב בו'. בסופו של הסיפור, משה רבנו שנגזר עליו שלא להיכנס לארץ, הוא זה שמכניס אותנו לעבר הירדן המזרחי, הוא זה שמנהל את המלחמות מול סיחון ומול עוג, הוא זה ששולח את המרגלים לרגל את יעזר. כשתתאר רחב הזונה לשליחי יהושע, בעוד חודשים ספורים,⁴ את תחושות יושבי הארץ היא תזכיר שני אירועים היסטוריים בלבד -

וּתְאֹמַר אֶל־הָאֲנָשִׁים... כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ ה' אֶת־יָמֵי יַסְסוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשֵׁנֵי מֶלְכֵי הָאָמְרִי אֲשֶׁר בַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלְעוֹג אֲשֶׁר הִחַרְמְתֶם אוֹתָם. וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבּוֹ וְלֹא־קָמָה עוֹד רִיחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשִׁמְיָם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת. (יהושע ב', ט"ו-יא')

ונדייק בפסוק - היא לא אומרת שהם שמעו שישראל חצו את ים סוף אלא "אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים", אך לגבי המאורע השני - "ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי... אשר החרמתם אותם", ולכן "וימס לבבנו".

וגם בהמשך כאשר יגיד הקב"ה ליהושע, וכן כאשר יחזק משה את יהושע, הדגש יהיה על "אשר עשינו לשני מלכי האמורי". אנחנו מבינים עכשיו למה היה הסיבוב הזה? הניסיון הקשה הזה שלא שמים אליו מספיק לב, כמו שלא שמים מספיק לב לתקופה הקצרה הזו, לקיץ של שנת הארבעים - הכל היה כדי להביא אותנו ל-"ויבדל אלקים בין האור ובין החושך", להביא אותנו בתוך המציאות, בתוך הטבע, לראות את ההשגחה האלוקית ולהבין את הכוחות האדירים שלנו. משה רבנו מוביל אותנו ונותן לנו את הכוחות ואנחנו הולכים רק איתו!

לכאורה עם ישראל הכיר יותר מקרוב ויותר שנים את אהרן ואת מרים, אבל עכשיו אנחנו הולכים עם הכח של משה וממנו

³ עי' באריכות בשיעור "דרכי האמורי", גיליון 'טועמיה' לשבת שלח תשפ"ד.

⁴ אנחנו בפרשה נמצאים כאמור בחודש אלול אחרי מיתת אהרן, ולא רץ כיכנס עם יהושע בחודש ניסן, כחצי שנה מאוחר יותר.

לגלות את הטהרה

ובאן אני חושב שאולי אפשר לתת את הדעת למה שפתחנו בו את השיעור - פרשת פרה אדומה, ואכן זה נראה עיסוק אחר שאיננו קשור, אך עדיין צריך לנסות להבין את הסמיכות ומה עושה כאן מצוות אפר פרה אדומה? אולי היא נסמכה לכאן כדי ללמדנו יסוד אדיר; העם שמגיע עכשיו לקדש בקצה ארץ אדום וצריך לסובב את אדום ונפשו קצרה בדרך, אסור לו לשכוח שהוא הוא. גם אם הוא רואה את עצמו במדרגה כל כך נמוכה מול הדור שלפני ארבעים שנה, העם הזה הוא מי שיגלה לעולם את הטהרה ממלאך המוות. העם הזה הוא מי שיגלה לעולם את אפר פרה אדומה. יום יבוא והקב"ה יבוא וישחט את מלאך המוות, יום יבוא ותבוא הפרה האדומה ותתקן את חטא העגל שעשו אבותינו שהיו בדור עם האורות הגבוהים ביותר, בדור יחד עם משה, אהרן ומרים בהר סיני. ונתבונן שאת פרשת פרה אדומה לא בחרה התורה לכתוב אחרי חטא העגל שם, אלא דווקא פה, כהקדמה⁵ לדור הזה, הדור הצעיר של הבנים, שלנו, באי הארץ, שצריכים ללכת בסיבובים ארוכים ושענני הכבוד נראים שהסתלקו ממנו, שההשגחה האלוקית נראה שמופיעה בדרך של טבע ונסתר, אבל הייעוד הוא לקחת במשמרת את אפר הפרה האדומה ולשמור אותו לדורות. הרמב"ם מביא -

... ותשע פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה ראשונה עשה משה רבינו שנייה עשה עזרא ושבע מצורא עד חורבן הבית והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכ"ר. (הל' פרה אדומה ג', ד')

הידיעה הזו שזהו היעד, קיימת בעם הזה, שגם אם לפני דקה אחת בלבד ראינו אותו 'פונה הורס' ורוצה לחזור חזרה למצרים, הרי שכשהוא מתעשת ובני הלוי שבו מעוררים את הלוי שבכל אחד ואחד מהם, על אף כל הקשיים, הוא יכול לשיר את שירת "עלי באר" ולשלוח מרגלים בלי 'פאשלות' ולשיר את שירת מעברות הארנון וליישב את כל ארץ האמורי.

כשיברך משה רבנו בפרשת "וזאת הברכה" את שבט גד הוא יכניס שם סיפור אישי אחד ויאמר -

וַיֵּרָא רְאֵשִׁית לֹא כִּי-שָׁם חֶלְקַת מְחַקְק סָפֹן... (דברים ל"ג כ"א)

הוא כל כך ישמח ויודה לקב"ה על זה שהוא זוכה להיות בנחלת שבט גד. חלקת מחוקק ספון - בהר נבו, בנחלת גד.

"ויבדל א-להים בין האור ובין החושך" - זה ספר במדבר בו הבדיל הקב"ה בין דור יוצאי מצרים לדור באי הארץ, "העם ההולכים בחושך"⁶ ומראים מתוכו אור גדול, ולפעמים גדול יותר מהאור של ההולכים באור.

השיעור מוקדש לזכות עם ישראל, יושבי הארץ חוצה לה.
להנחות ושמירת חיילי צה"ל, להשבת החטופים מחרח בשלום,
 ולהשבת כל הנפלים לקבר ישראל
 לע"נ **כל הנפלים על קידוש ח' בארבעי המלחמה** ולע"נ
שרח בת קלרח ע"ה, ומרת שרח רווח בת לאח ומשה ע"ה
 ולהבייל
לרפואת כל הנפצעים וחוזלים ובחוסם בנימין בן שושנה, עמרם בן אייזח חיה,
כרמל מרזכי בן טל שרחה, יוחאי יחזח בן סיגל חוזה וליאונרד בן פסיה
 ולחיות הנן **ליעל רחל בת אריאל אסתר** תחי'
 להקדישת שיעורים ניתן לפנות בחודעת וואטסאפ לענאול - 054-7500516

⁶ ע"פ ישעיהו ט', א'.

ההירואיות של יציאת מצרים, מבין שהוא עצמו משה. שבתוכו יש בחינת משה.

לפעול מכוחו של משה

לקראת המפגש עם עוג מלך הבשן מופיע שמשה פחד ממנו, ורש"י מסביר את הפחד -

אל תירא אותו. שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם, שנאמר ויבא הפליט (בראשית יד, יג) הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחביריו בעשתרות קרנים, שנאמר כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים (דברים ג, יא. נדה סא.). (שם ל"ד ברש"י)

כלומר שמשה פחד מהזכויות שהיו לו שהרי הוא הפליט שבא מהמבול וסיפר לאברהם בסדום על לוט שנשבה. ומופיע שם ביטוי מעניין -

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה אֶל-תִּירָא אֹתוֹ כִּי בַיָּדְךָ נִתְּתִי אֹתוֹ וְאֵת-כָּל-עַמּוֹ וְאֵת-אֶרְצוֹ וְעַשִׂיתָ לּוֹ כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן. (שם)

ונשים לב שהכל מדובר בלשון יחיד ומכוון למשה, אבל אז בפסוק הבא כתוב -

וַיִּכְרַח אֹתוֹ וְאֵת-בְּנָיו וְאֵת-כָּל-עַמּוֹ עַד-בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר-לּוֹ שְׁרָיִד וַיִּירְשׁוּ אֶת-אֶרְצוֹ. (שם ל"ה)

ומי שיתבונן בפירושו של רש"י בסוף הפרשה יבין שלכך הוא מתכוון וגם כאן ישראל פועלים כידו של משה. האם אנחנו תופסים מה קורה בקיץ של שנת הארבעים, ביולי-אוגוסט, באלול, של השנה הזו? כל המציאות מתהפכת - אנחנו מתחילים בעבר הירדן המזרחי אבל ההבנה היא שכל הכח שיש לנו פה עכשיו נובע מהכח של עם ישראל שהולך ומתמודד עם הניסיונות הקשים הללו של שנת הארבעים יחד עם משה.

והמדהים הוא שהדור הזה של שנת הארבעים הרבה יותר מובן לנו. גם כשניכנס לפרשה הבאה ונשב עם אבותינו בשיטים ו-"ויחל העם לזנות" (במדבר כ"ה, א'), כל כך נבין את תחושת השאננות הזו שהנה כבר הגענו לגבול הארץ, והכל רגוע כשאנחנו 'שתי אצבעות' מהמנוחה והנחלה, וכולם רגועים ויש פה 'מזרח תיכון חדש'. בהמשך כשמה ייקבר מול בית פעור נבין עד כמה אנחנו צריכים אותו קבור מול הפעור - בשבילנו.

וכך גם במלחמה היום מול העוג המרושע בבשן, וגם במה שנמשך ממנה דרומה אל העבר המזרחי של הירדן - שלא נשגה בחלומות שאננים...

את הכוחות הללו אנחנו מקבלים מהרגע הזה, מהדור הפחות מדובר, משנת הארבעים. ואם לא זכה משה להיכנס 'להר הטוב הזה והלבנון' - הרי שהוא יהיה זה שייתן לנו את הכוחות להפעיל את הכל.

⁵ בסוף פרשת פרה אדומה יש פרשה פתוחה, וזה מרמז על השייכות לפרשה שלאחריה, שהיא באה כהקדמה לה.